

*Дмитренко Алла Василівна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка
Нечухран Катерина Олексіївна, Шевельова Людмила Сергіївна,
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка*

ПРОБЛЕМИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ, ЯК СКЛАДОВОЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

На сьогодні, малий бізнес займає провідну нішу економіки України. За рахунок створення великої кількості малих підприємств, вирішуються питання зайнятості та безробіття, які являються наразі дуже гострими у нашій країні. Також це дає великий поштовх для розвитку економіки у регіонах.

Аналіз стану малого бізнесу в Україні свідчить про те, що подальший його розвиток є неможливим без активного втручання держави. Тому для України наразі особливо актуальними є розробка та реалізація обґрунтованої та ефективною державної політики підтримки розвитку малого бізнесу, в першу це стосується оподаткування малого бізнесу. Реалізація реформ у сфері оподаткування загалом та в сфері оподаткування малого підприємництва пов'язана із євроінтеграційними прагненнями України та необхідністю забезпечення рівних конкурентних умов господарювання для різних суб'єктів.

Вивчення досвіду державної підтримки малого підприємництва в розвинутих країнах свідчить, що сприяння його розвитку можливе лише шляхом поєднання та узгодження різних форм, методів, засобів регулювання і підтримки. Такими методами можуть бути:

- сприяння розвитку кредитних відносин між малим бізнесом та комерційними банками;
- реалізація державних програм розвитку малого бізнесу,
- створення системи державних замовлень тощо.

Проте одним з основних важелів впливу на малі підприємства лишається податкова політика держави. Загальні засади спрощеної системи оподаткування викладені у Податковому кодексі України [1]. На нинішньому етапі спрощена система оподаткування є найкращою альтернативою у сфері сприяння розвитку малого бізнесу через податковий механізм, проте і вона не є досконалою. Усунення недоліків спрощеної системи призведе до створення більш сприятливого середовища для малого підприємництва.

Необхідно відмітити, що спрощена система оподаткування протягом останніх років пережила декілька хвиль найістотніших змін. Постійний перегляд обмежень для малого бізнесу, змін правил перебування на спрощеній системі оподаткування сприяли важкості у сприйнятті і, як наслідок, потребували від підприємців більше часу для адміністрування, зміни тактики ведення бізнесу та зважування власних ризиків і переваг. Також існує думка, що проблемою для бізнесу в податковій сфері є незадовільна якість законодавства та його постійні зміни.

Податкові надходження складають значну частину доходів бюджету та відіграють провідну роль у системі бюджетно-податкового регулювання. Саме за рахунок податків формуються фінансові ресурси, необхідні у подальшому для здійснення державою видатків. Важливим джерелом поповнення державного

бюджету є доходи, які сплачують малі підприємства, тому кожен суб'єкт підприємницької діяльності може самостійно обрати той із способів, який найбільше відповідає умовам та особливостям здійснення підприємницької діяльності на даний момент. Від того, який спосіб оподаткування оберуть підприємства, і буде залежати, до бюджету якого рівня надходитимуть кошти від сплати податків. Підприємства, які обирають «шлях оподаткування» за спрощеною системою, здійснюють свою діяльність та сплачують єдиний податок, який у стовідсотковому об'ємі зараховується до місцевих бюджетів [2] і є основою наповнення бюджету розвитку.

Поряд із позитивними здобутками спрощеної системи оподаткування, її застосування постало багато проблем. Причиною цього є ігнорування основного критерію, якого дотримуються в усіх розвинених країнах – зв'язки суми податкового зобов'язання підприємця із фінансовими результатами його діяльності. На сьогодні ж відсутні ефективні механізми оподаткування підприємців і контролю їх доходів, що призводить до значних бюджетних втрат. Потрібно зазначити, що в більшості країн ЄС взагалі відсутні спрощені режими оподаткування суб'єктів малого підприємництва, натомість поширені інші форми їх державної підтримки: спрощена система бухгалтерського обліку і звітності, спеціальні режими сплати ПДВ та ін.

Внаслідок нечіткого законодавчого регулювання створюються умови для уникнення оподаткування, так званий перехід у «тінь» значної частини національної економіки, а також використання суб'єктів спрощеного оподаткування у схемах мінімізації податкових зобов'язань підприємств, що працюють на загальній системі оподаткування.

Одним із ефективних кроків до вдосконалення спрощеної системи оподаткування може бути прив'язка диференційованого граничного обсягу виручки, що дає право переходу на спрощену систему оподаткування та визначає приналежність суб'єкта підприємництва до тієї чи іншої групи платників, до розміру мінімальної заробітної плати або до індексу інфляції з метою постійної її актуалізації. Зважаючи на нестабільність української економіки, такий захід допоможе податковій системі бути більш гнучкою та, у той же час, більш стабільною, дозволяючи не вносити поправки до Податкового кодексу так часто, як це відбувається в останні роки.

На нашу думку, найбільшу увагу при вдосконаленні чинної податкової системи необхідно звернути на підтримку новостворених малих підприємств, щоб вони могли досягти істотних фінансових результатів та надалі забезпечили б стабільні податкові надходження до бюджету. Для малих підприємств, що тільки розпочинають свою діяльність, необхідно вводити податкові стимули як в рамках спрощеної системи оподаткування, так і за її межами. Так, систему податкових ставок єдиного податку можна диференціювати, створивши окремі значення для новостворених суб'єктів. При цьому не обов'язково створювати нові групи платників єдиного податку: можна впровадити систему податкових знижок, що дозволять «молодшим» підприємствам сплачувати не повну суму податку, а певний її відсоток. Проте найбільш ефективним та простим для адміністрування є повне звільнення новостворених підприємств від сплати податків на термін від двох до п'яти років. Такий вид фінансової підтримки малого бізнесу на певний час допоможе підприємству досягти фінансової стійкості та самостійності. У середньостроковій перспективі така політика забезпечить зростання доходів бюджету, адже податкові надходження від збільшення ділової активності лише зростатимуть. Не менш важливими та необхідними напрямками розвитку податкової системи є підвищення довіри підприємців до податкових органів, інформаційна та

консультаційна підтримка малого бізнесу, простота системи справляння податків тощо. Так, зменшення кількості процедур, обов'язкових форм звітності, загального часу на сплату податків дозволить значно полегшити даний процес. Не останню роль тут відіграє система електронної сплати податків «Електронний кабінет платника податків», що на сьогодні досить ефективно працює та продовжує вдосконалюватись Державною фіскальною службою України. Це є кроком до забезпечення необхідних умов для добровільного виконання вимог податкового законодавства платниками податків. Варто додати, що реформи потрібно впроваджувати поступово та зважати на позитивний світовий досвід, що дасть змогу Україні гармонізувати свою податкову систему й успішно інтегруватися у світовий економічний простір, а спрощена система оподаткування, незважаючи на її недоліки, поки що не має в Україні ефективнішої альтернативи, тому, на наш погляд, залишиться актуальною ще принаймні протягом кількох найближчих років.

Отже, система оподаткування малих підприємств має бути спрямована одночасно і на стимулювання розвитку малого бізнесу, і на подальше наповнення державного та місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень від малих фірм. Вдосконалити чинну систему оподаткування можна таким чином:

- прив'язати граничні обсяги виручки, що визначають групу платника податків, до мінімальної зарплати або індексу споживчих цін задля їх постійної актуалізації;
- звільнити від оподаткування новостворених суб'єктів малого бізнесу або встановити ставки податку, диференційовані за часом існування підприємства для сприяння новоствореним підприємствам;
- розробити систему ставок єдиного податку, диференційовану за видами діяльності підприємств для стимулювання суб'єктів, зайнятих у стратегічно важливих галузях економіки;
- забезпечити залежність сплати податків від результату діяльності підприємства;
- забезпечити інформаційну та консультаційну підтримку малого бізнесу щодо його оподаткування, підвищити довіру підприємців до податкових органів тощо.

Таким чином, найбільш доцільним для впровадження є податковий режим, за якого підприємство звільняється від оподаткування терміном на три роки за умови реінвестування щонайменше половини чистого прибутку у власний розвиток. При цьому вводити даний податковий режим на нинішньому етапі економічного розвитку України ми пропонуємо не лише для новостворених малих підприємств, а для всіх суб'єктів господарювання, що мають змогу використовувати спрощений режим оподаткування. Це призведе не лише до створення значної кількості нових фірм, а й до бурхливого розвитку вже наявних, їх переростання у середній бізнес та, як наслідок, до економічного зростання України загалом.

Література

1. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс].— Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>
2. Бюджетний кодекс України: Закон України № 2456-VI від 08.08.2010 р. [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#n666>